

**STUDIU
PRIVIND OPINIILE PRESEI SCRISE DESPRE OPORTUNITATEA
CREĂRII CONSILIULUI DE PRESĂ ÎN CALITATE DE MECANISM
DE AUTOREGLEMENTARE**

Octombrie 2008

Studiul a fost realizat în cadrul proiectului "Crearea Consiliului de Presă ca mecanism de reglementare a presei din R. Moldova", implementat de API cu suportul Fundației Eurasia, Reprezentanța în Moldova, din sursele Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și ale Ministerului Afacerilor Externe a Regatului Olandei.

CUPRINS

1. INTRODUCERE	3
2. CARACTERISTICILE CERCETĂRII	3
3. REZULTATELE CERCETĂRII	11
4. CONCLUZII GENERALE	18
5. RECOMANDĂRI	20
6. ANEXA	25

1. INTRODUCERE

În scopul cercetării opiniei reprezentanților presei scrise din Republica Moldova privind instituirea unui mecanism de autoreglementare a fost inițiat un studiu, în cadrul căruia a fost consultată opinia patronilor de presă, editorilor/redactorilor și jurnaliștilor. Drept instrument de cercetare a fost utilizat chestionarul, axat pe aspectele ce țin de necesitatea instituirii unor mecanisme de responsabilizare a presei față de cititori, posibilitatea creării unui Consiliu Independent de Presă care ar monitoriza și supraveghea respectarea eticii jurnalisticii în scopul asigurării responsabilității publicațiilor față de consumatorii de informații.

În cadrul studiului respectiv au fost colectate opiniile reprezentanților presei naționale și regionale/locale. Pentru cercetarea opiniei diferitor grupuri de mass-media, publicațiile au fost identificate în conformitate cu un șir de criterii, care au asigurat colectarea diverselor opinii.

2. CARACTERISTICILE CERCETĂRII

Potrivit unui studiu al Centrului Independent de Jurnalism din Moldova, realizat acum un an, în Republica Moldova sunt înregistrate 420 de mijloace de informare în masă, dintre care 147 sunt ziare, iar 111 – reviste. Ghidul mass-media din Republica Moldova, actualizat în semestrul doi a anului 2007, relevă existența multor publicații cu caracter exclusiv comercial, axat pe publicarea anunțurilor publicitare și reclamei. Ținând cont de faptul că mecanismele de autoreglementare jurnalistică nu se răsfrâng direct asupra publicațiilor de reclamă și publicitate, acestea au fost excluse din prezentul Studiu.

Pentru formarea unei viziuni complexe despre opinia jurnaliștilor și a colectivelor redacționale privind crearea Consiliului Independent de Presă, au fost determinate câteva categorii ale presei scrise, în baza următoarelor criterii: tematica publicației, aria de distribuire, sursa de finanțare, limba de editare. Astfel, au fost identificate următoarele categorii de presă scrisă:

După tematica publicației:

- Presa specializată
- Presă de informație și de opinie
- Presa cu caracter distractiv

După aria de distribuire:

- Presa națională
- Presa regională/locală
- Presa străină

După sursa de finanțare:

- Presa independentă
- Presa de partid
- Presa finanțată din bani publici
- Presa organizațiilor necomerciale

După limba de editare:

- Presa în limba română
- Presa în limba rusă
- Presa în limbile altor etnii

Ținând cont de aceste categorii, au fost selectate 40 de publicații din toate categoriile identificate, pentru a avea o arie cât mai largă și reprezentativă de opinii.

Nr.	Denumirea publicației	tipul	După tematică			După aria de distribuire			După sursa de finanțare				După limba de editare		
			Specializate	Informativ/de opinie	Distractive	Naționale	Regionale/locale	Străine	Independente	De partid	Finanțate din bani publici	Ale organizațiilor necomerciale	I. rom.	I. rusă	Alte
1	Administrare Publică	revistă	X			X					X		X		
2	Analtique modlpresa	ziar		X		X			X				X		
3	Alianța Moldova Noastră	ziar		X		X				X			X	X	
4	Avocatul poporului	ziar	X			X						X	X		
5	Business class	revistă		X		X			X					X	
6	Capital market	ziar	X			X					X		X	X	
7	Capitala-stolița	ziar		X			X		X				X	X	
8	Făclia	ziar	X								X		X		X
9	Finconsultant	revistă	X			X			X				X	X	
10	Flux	ziar		X		X			X				X		
11	Jurnal de Chișinău	ziar		X		X			X				X		
12	Literatura și arta	ziar	X			X			X				X		
13	Moldova Suverană	ziar		X		X			X				X		
14	Natura	revistă	X			X						X	X		
15	Pro-consumator	ziar	X			X						X	X		
16	Profit	revistă		X		X			X				X	X	
17	Punct	revistă		X		X			X				X		
18	Săptămîna	revistă		X		X			X				X		
19	Timpu de dimineață	ziar		X		X			X				X		
20	Vip magazin	revistă			X	X			X				X		
21	Vocea poporului	ziar		X		X						X	X		
22	Ziarul de gardă	ziar		X		X			X				X		
23	Vremea	ziar		X		X			X					X	
24	Kișiniovski obozrevatel	ziar		X		X				X				X	
25	Komsomolskaia pravda	ziar		X				X	X					X	

Nr.	Denumirea publicației	tipul	După tematică			După aria de distribuire			După sursa de finanțare				După limba de editare		
			Speciali- zate	Informa- tive/de opinie	Distrac- tive	Naționa- le	Regio- nale/ locale	Stră- ine	Inde- pen- dente	De partid	Finan- țate din bani publici	Ale organiza- țiilor necomer- ciale	I. rom.	I. rusă	Alte
26	Moldavskie vedomosti	ziar		X		X			X					X	
27	Economiceskoe obozrenie	ziar		X		X			X					X	
28	Cuvântul	ziar		X			X		X				X		
29	Farul nistrean	ziar		X			X				X		X		
30	Cuvântul liber	ziar		X			X		X				X		
31	Est-curier	ziar		X			X		X				X		
32	Unghiul	ziar		X			X		X				X		
33	Cahul expres	ziar		X			X		X				X		
34	Vesti Gagauzii	ziar		X			X				X			X	X
35	Curierul de Hîncești	ziar		X			X				X		X		
36	Plaiul orheian	ziar		X			X				X		X		
37	Vocea Bălțiului	ziar		X			X				X		X	X	
38	SP	ziar		X			X		X				X	X	
39	Dezvoltarea	ziar	X			X						X	X	X	
40	Realitatea (Soroca)	ziar		X			X				X		X		

Au fost selectate câte cel puțin 5 publicații din fiecare categorie. Excepție fac categoriile: *presă străină*, de unde a fost selectată doar 1 publicație, din cauza numărului redus de publicații străine distribuite pe teritoriul Republicii Moldova; *publicații editate în alte limbi decât limbile română și rusă*, de unde a fost selectată doar o publicație deoarece viitorul Consiliul Independent de Presă va dispune de capacități reduse de monitorizare a edițiilor periodice în alte limbi; *presă distractivă*, de unde a fost selectată 1 publicație.

Din cele 40 de publicații selectate 8 sunt reviste și 32 de ziare. Pentru relevanța studiului, au fost chestionați patronii, editorii și jurnaliștii mass-media selectate¹, după cum urmează: 5 patroni, 15 editori și 20 de jurnaliști:

Patroni

1. Finconsultant
2. Jurnal de Chișinău
3. SP
4. Profit
5. Natura

Editori

1. Vip magazin
2. Unghiul
3. Capitala-stolița
4. Avocatul poporului
5. Capital market
6. Democrația
7. Flux
8. Literatura și arta
9. Punct
10. Plaiul orheian
11. Vocea poporului
12. Ziarul de gardă
13. Vocea Bălțiului

¹ **Definiții:**

Patron - persoană fizică, persoană juridică sau grup de persoane care acționează împreună și care deține direct sau indirect o participație reprezentând dreptul de vot, de control și de decizie al unei societăți, ori o participație care permite exercitarea unei influențe semnificative asupra luării deciziilor în adunarea generală sau în consiliul de administrație, după caz;

Editor - reprezentantul desemnat care administrează conținutul produsului de mass-media, îndeplinind funcția de redactor-șef, editor-șef etc.;

Jurnalist - persoana care exercită dreptul la libera exprimare și a cărei sursă principală de venituri este obținută din realizarea de produse jurnalistice – fie ca angajat, fie independent;

14. Realitatea (Soroca)
15. Moldavskie vedomosti

Jurnaliști

1. Administrare publică
2. Analitique modlpresa
3. Vremea
4. Capitala-stolița
5. Timpul de dimineață
6. Alianța Moldova Noastră
7. Kișiniovski obozrevatel
8. Komsomoliskaia pravda
9. Economiceskoe obozrenie
10. Cuvântul
11. Farul nistrean
12. Moldova Suverană
13. Cuvântul liber
14. Cahul expres
15. Vesti Gagauzii
16. Făclia
17. Săptămîna
18. Pro-consumator
19. Est-curier
20. Curierul de Hîncești

Cercetarea a fost desfășurată în perioada 26 septembrie – 24 octombrie 2008. Pentru cercetarea opiniei publicațiilor privind instituirea unui mecanism de autoreglementare prin crearea unui Consiliu Independent de Presă a fost elaborat un chestionar (Anexa 1). Întrebările din chestionarul utilizat în cadrul studiului pot fi sistematizate în trei grupuri tematice:

I. Opinii generale despre privind respectarea normelor etice de către jurnaliștii

1. În ce măsură jurnaliștii manifestă responsabilitate față de cititori prin respectarea principiilor etice?
2. Credeți că jurnaliștii din presa scrisă respectă normele deontologice ale meseriei?
3. De ce norme etice se conduc colaboratorii redacției dvs.?

II. Opinii despre mecanismele de responsabilizare a presei față de consumatorii de informație

4. Cine ar trebui să poarte răspundere pentru informațiile publicate care încalcă standardele etice?
5. Credeți că sporirea responsabilității presei față de cititori ar trebui instituită prin autoreglementare sau prin reglementare legală?
6. Cine ar trebui să monitorizeze și să supravegheze respectarea responsabilității presei față de cititor?
7. Ce credeți despre necesitatea creării unor mecanisme de autoreglementare în presă?

III. Opinii despre posibilitatea instituirii Consiliului Independent de Presă, în calitate de mecanism de autoreglementare a presei

8. Ce credeți despre ideea de creare a unui Consiliu Independent de Presă ca instrument de autoreglementare jurnalistică care ar promova responsabilitatea jurnaliștilor față de cititori?
9. Cine ar trebui să intre în componența unui astfel de consiliu pentru ca instituția respectivă să fie credibilă și respectată?
10. Credeți că un Consiliu de Presă credibil ar trebui să fie:
 - a) Independent de structuri politice, guvernamentale, comerciale sau de altă natură;
 - b) Înființat printr-o procedură deschisă și participativă;
 - c) Democratic și transparent în felul în care sunt aleși membrii și conducerea;
 - d) Cu reprezentare tripartită (jurnaliști, proprietari de media și consumatori de media);
 - e) Altele (specificați).
11. Ce atribuții ar trebui să aibă un Consiliu de Presă?
12. Ați respecta deciziile unui astfel de Consiliu dacă ați fi implicat într-o dispută cu cititorii?
13. Cine ar trebui să aleagă membrii Consiliului de Presă?
14. Ce criterii de selectare a membrilor unui astfel de Consiliu ar trebui aplicate?
15. Câți membri ar trebui să aibă Consiliul de presă?
16. Cum ar trebui organizată procedura de alegere a membrilor Consiliului?

17. Cine ar trebui să faciliteze crearea unui Consiliu de Presă?

18. Cine ar trebui să finanțeze activitatea unui astfel de consiliu?

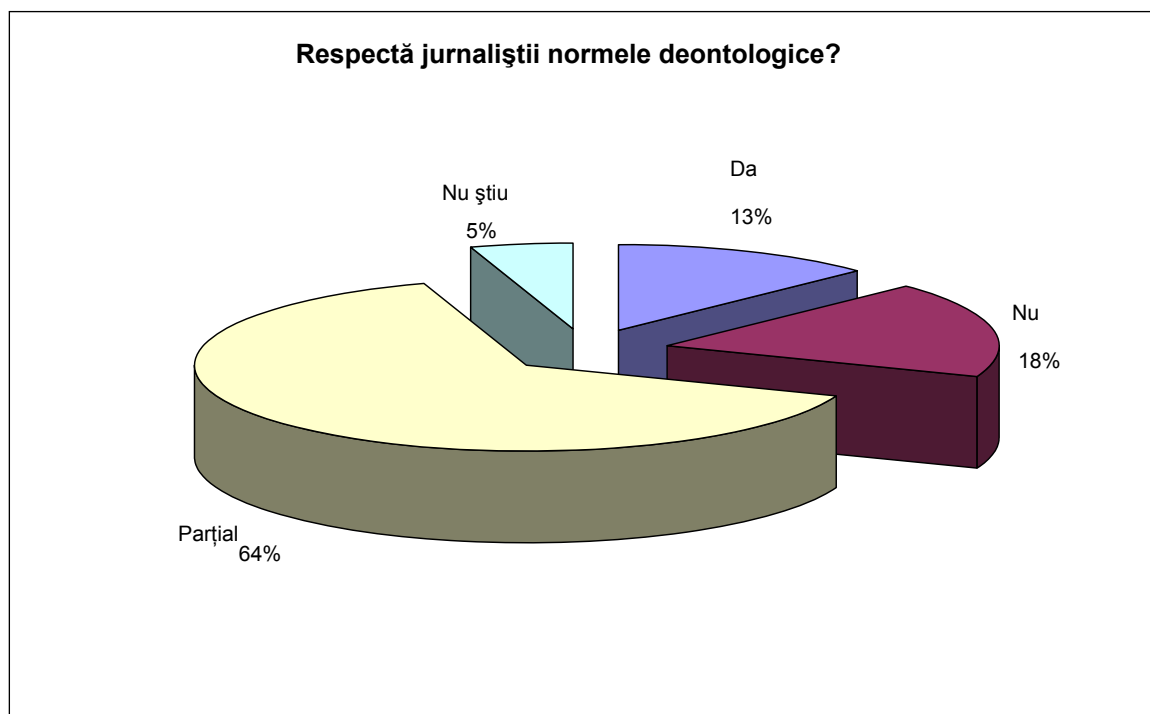
19. Activitatea membrilor Consiliului ar trebui să fie voluntară sau remunerată?

3. REZULTATELE CERCETĂRII

Din totalul de 40 de publicații selectate, reprezentanții a 39 au acceptat să răspundă la întrebările din chestionar. O publicație a refuzat să participe în studiul respectiv motivând cu lipsa de încredere cu care tratează Asociația Presei Independente, care a inițiat studiul respectiv (Anexa 2).

Opinii generale despre respectarea normelor etice de către jurnaliști

Majoritatea respondenților din cadrul studiului consideră că jurnaliștii manifestă parțial responsabilitate față de cititori prin respectarea normelor etice. Totodată, majoritatea celor chestionați sunt de părerea că nu toți jurnaliștii respectă normele deontologice, 32 de persoane susțin că jurnaliștii respectă parțial normele etice, 7 persoane s-au expus categoric în această privință afirmând că jurnaliștii nu respectă normele etice.

Cît privește normele etice pe care le respectă persoanele chestionate, 12 persoane au recunoscut că se ghidează de Codul deontologic elaborat de Uniunea Jurnaliștilor din Moldova, 23 de persoane - de normele etice stabilite de redacția în care activează, iar 10 persoane au indicat că se ghidează de alte norme cum ar fi norme etice internaționale, norme deontologice ale unor corporații media internaționale, intuiția și bunul simț.

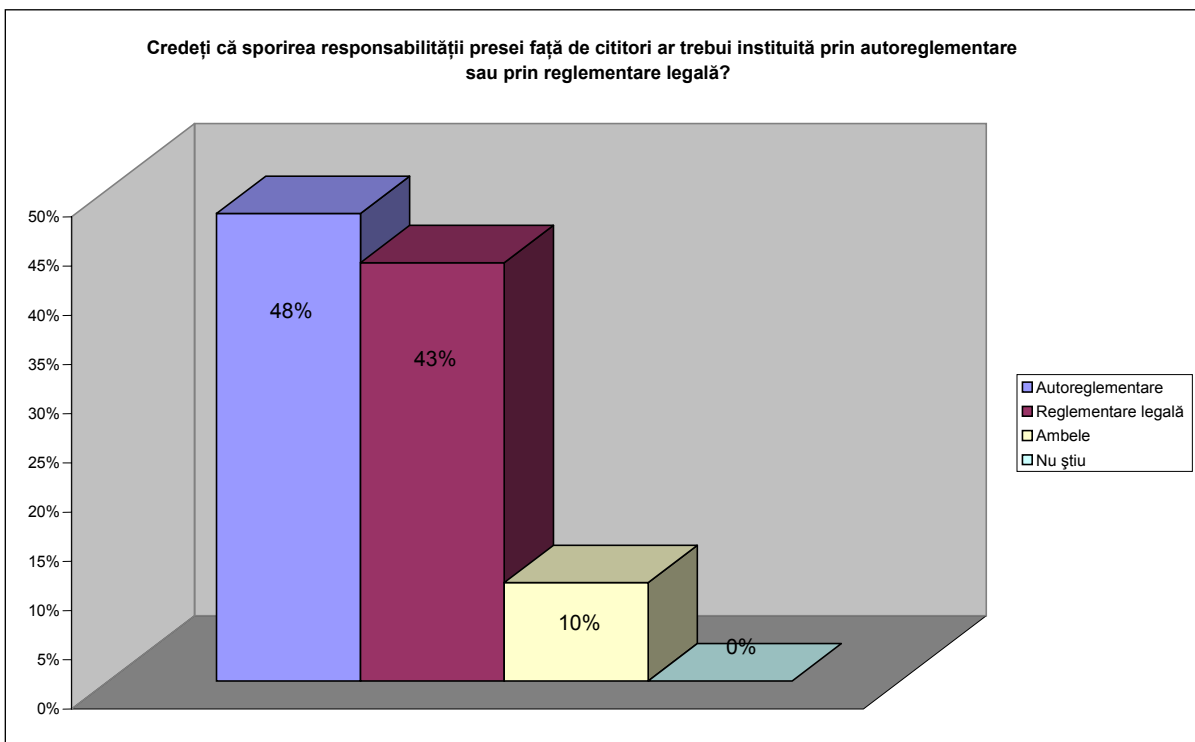
Dacă e să ne referim la persoana care trebuie să poarte răspundere pentru editarea unor informații care încalcă principiile etice, atunci opiniile respondenților au fost diferite. 21 de respondenți sau 41 la sută sunt convinși că jurnalistul este cel care trebuie să poarte răspundere, 10 sau 20% cred că editorul trebuie să fie responsabil pentru publicarea informațiilor care contravin normelor etice, 4 sau 4% – că patronul. În același timp, 16 respondenți sau 31% afirmă că responsabili pentru editarea unor materiale ce nu corespund normelor etice trebuie să fie și patronul, și editorul, și jurnalistul.

Concluzii

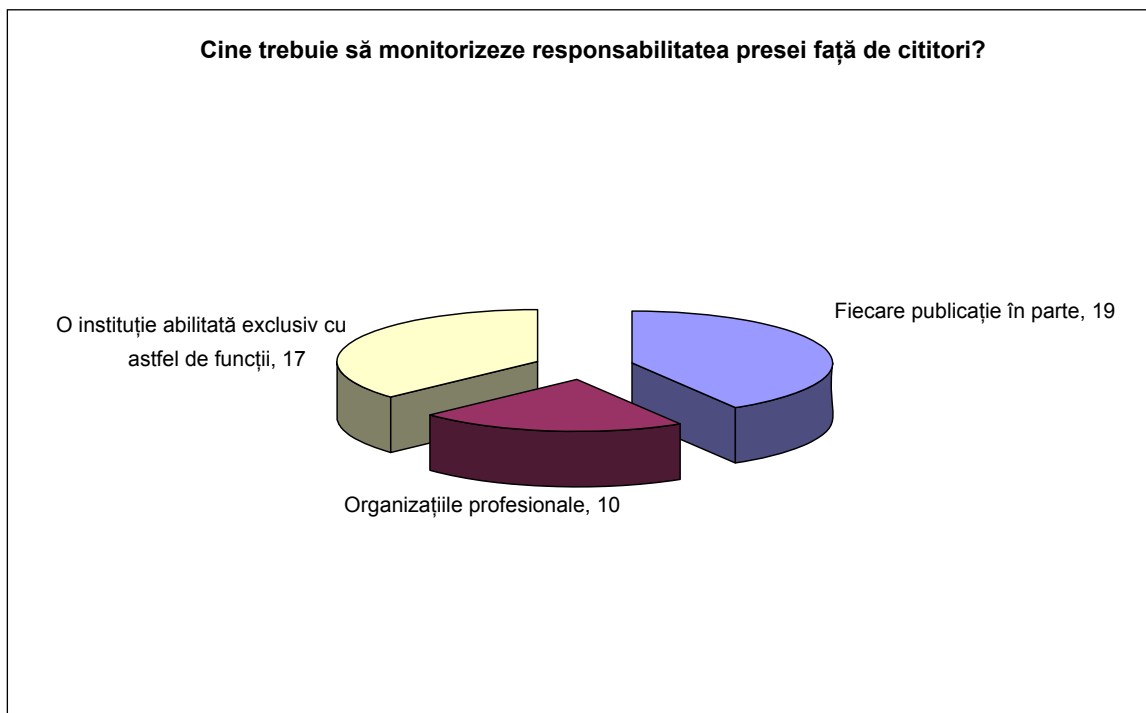
- 1. Cititorilor le sunt oferite informații care încalcă etica jurnalistică;*
- 2. Cititorii sunt lipsiți în mare parte de responsabilitatea mass-media pentru informațiile publicate;*
- 3. Nu doar jurnaliștii trebuie să poarte răspundere pentru informațiile publicate ce încalcă normele etice;*
- 4. Este necesară creșterea responsabilității mass-media față de consumatorul de informație în situația în care actualmente ea este parțială.*

Opinii despre mecanismele de responsabilizare a presei față de consumatorii de informație

Opiniile majorității respondenților privind modalitatea de responsabilizare a presei în fața cititorului înclină spre autoreglementare (19 persoane). Deși rămîne foarte relevantă convingerea unei părți considerabile că regelementarea presei trebuie efectuată prin intermediul cadrului legal (17 persoane) și doar 4 persoane sunt de părerea că ambele modalități sunt necesare.

Cît privește instituția care ar trebui să monitorizeze și să supravegheze în ce măsură presa este responsabilă față de cititori, 19 respondenți sunt de părerea că fiecare publicație trebuie să se autosesizeze în cazul încălcării eticii jurnalistice, 10 persoane consideră că supravegherea responsabilității presei față de cititori trebuie să revină organizațiilor profesionale, iar 17 persoane sunt de părerea ca aceste funcții trebuie să fie exercitate de o instituție instituită în acest scop și abilitată exclusiv cu astfel de atribuții.

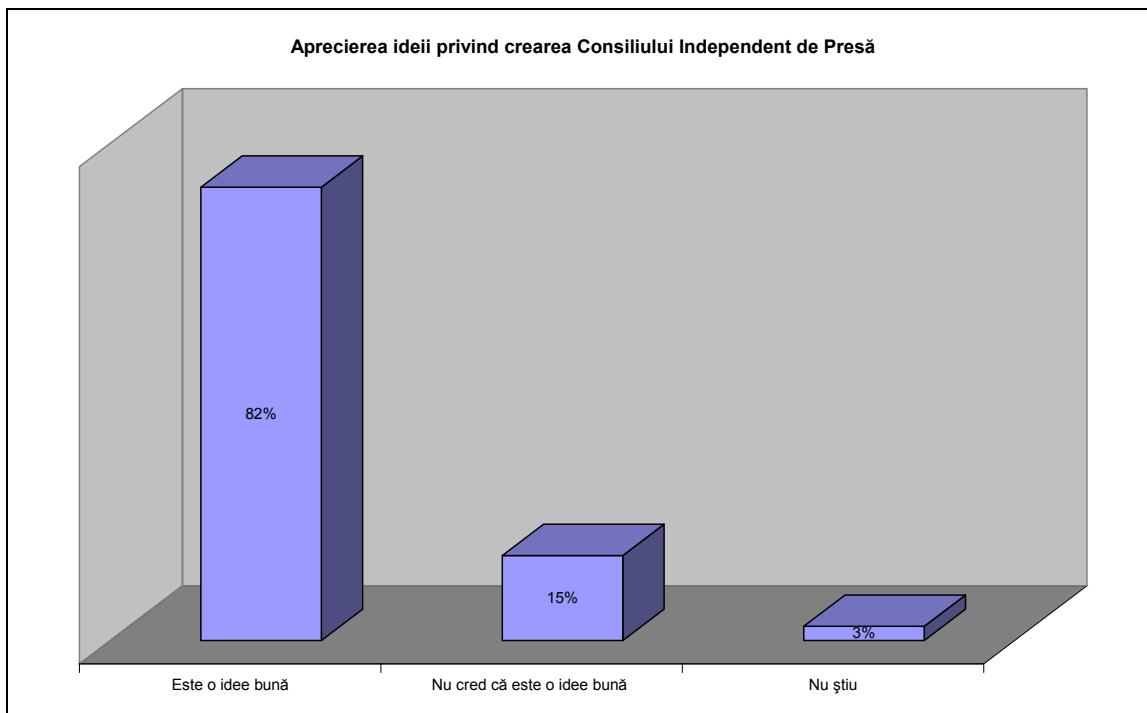
În general reprezentanții presei scrise din Moldova (30 persoane) consideră că este necesară instituirea unor mecanisme de autoreglementare a publicațiilor autohtone. Totodată, 7 persoane sunt de părerea că aceste mecanisme sunt mai puțin necesare, iar 2 persoane au menționat că nu sunt necesare astfel de mecanisme.

Concluzii

1. *Autoreglementarea ar fi o modalitate insuficientă pentru responsabilizarea publicațiilor față de cititori.*
2. *Cel puțin teoretic, mass-media admite necesitatea creării unui cadru pentru monitorizarea și supravegherea responsabilizării publicațiilor față de cititori.*

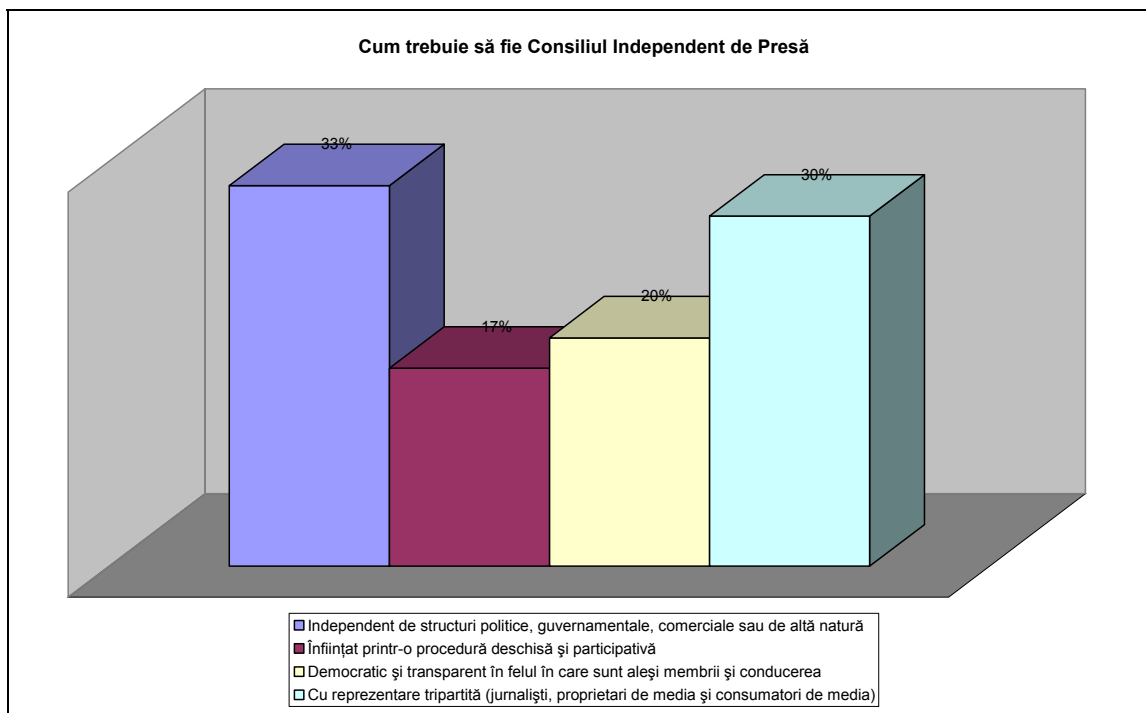
Opinii despre posibilitatea instituirii Consiliului Independent de Presă, în calitate de mecanism de autoreglementare a presei

Ideea creării unui Consiliu de presă ca mecanism de autoreglementarea a presei a fost apreciată de 32 de persoane, sau 82 la sută din cei chestionați. 6 respondenți cred că crearea unui astfel de consiliu nu este bună, iar o persoană nu a știut să aprecieze. În susținerea poziției lor, reprezentanții mass-media menționează că această perioadă nu este cea mai oportună pentru o astfel de instituție, alții s-au arătat îngrijorați că un astfel de consiliu nu va fi funcțional deoarece presa în Moldova este prea diferită pentru a crea o instituție autoritară și credibilă sau că un astfel de consiliu va fi creată cu scopul de a atrage granturi și a le utiliza ineficient.

Cei care s-au expus în favoarea creării unui Consiliu de Presă consideră că în componența acestuia ar trebui să intre jurnaliști (29 de persoane, sau 35 la sută din cei chestionați), editori (21 persoane sau 26%), patroni de presă (20 persoane sau 24%), reprezentanți ai societății civile (11 persoane sau 13%). Unii respondenți s-au pronunțat vehement împotriva includerii în acest comitet a altor persoane în afară de jurnaliști, afirmând că doar jurnaliștii pot și trebuie să aprecieze calitatea produsului media.

Pentru ca instituția respectivă să fie credibilă persoanele care s-au expus „pro” crearea acesteia ar dori ca Consiliul de Presă să fie Independent de structuri politice, guvernamentale, comerciale sau de altă natură (25 de persoane); Cu reprezentare tripartită (jurnaliști, proprietari de media și consumatori de media) (23 de persoane); Democratic și transparent în felul în care sunt aleși membrii și conducerea (15 persoane); Înființat printr-o procedură deschisă și participativă (13 persoane).

Cît privește atribuțiile Consiliului de presă, în opinia respondenților acestea ar trebui să fie în ordinea descrescătoare după cum urmează:

1. Recepționarea reclamațiilor publicului care consideră că un material publicat încalcă standardele etice și profesionale (25 persoane)
2. Negocierea soluțiilor de compromis rapid și reciproc acceptabil în cazul unor materialelor de presă contestate de public (21 persoane)
3. Desfășurarea campaniilor de promovare a jurnalismului de calitate (19 persoane)
4. Elaborarea propunerilor de consolidare a standardelor profesionale în jurnalism (19 persoane)
5. Solicitarea dreptului la replică publicațiilor care au inserat materialele de presă contestate de public (18 persoane)
6. Desfășurarea campaniilor de lobby pentru schimbarea politicilor ce țin de activitatea presei (14 persoane)
7. Contribuirea la sporirea impactului jurnalismului de investigație (8 persoane)
8. Aplicarea sancțiunilor financiare publicațiilor care au publicat materiale de presă contestate de public (4 persoane)

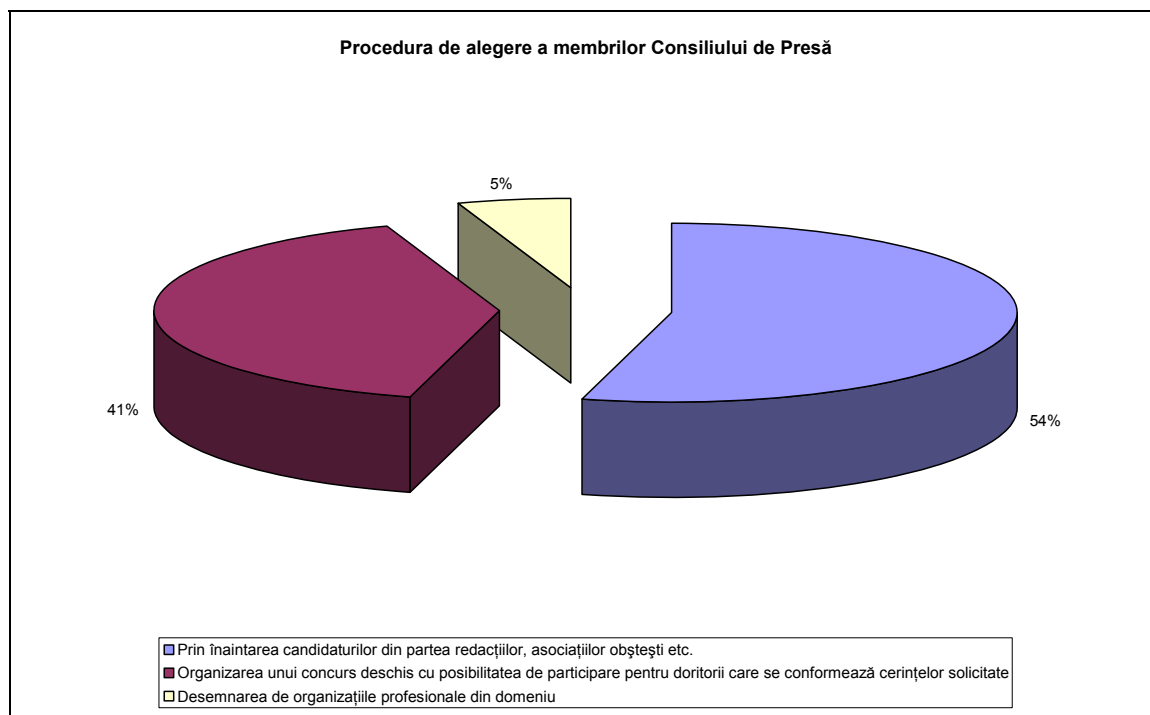
Majoritatea celor care apreciază pozitiv crearea Consiliului de Presă au recunoscut că vor respecta deciziile acestei instituții (26 de persoane). În schimb 6 persoane au spus că nu știu dacă ar respecta deciziile emise de consiliu.

Opiniile despre modalitatea de selectare a membrilor unui Consiliu de presă sunt foarte diferite.

În primul rând, persoanele chestionate sunt de părerea că membrii acestui consiliu trebuie să fie aleși de către jurnaliști (23 persoane) sau colectivele redacționale (20 persoane). Totodată există opinii că membrii consiliului pot fi aleși și de organizațiile profesionale (14 persoane) și doar 9 persoane au manifestat încredere în cititori pentru a le oferi posibilitate să aleagă membri ai Consiliului de Presă. 66 la sută din persoanele care s-au pronunțat pentru crearea Consiliului consideră că numărul de membri ar trebui să oscileze între 7-11 persoane

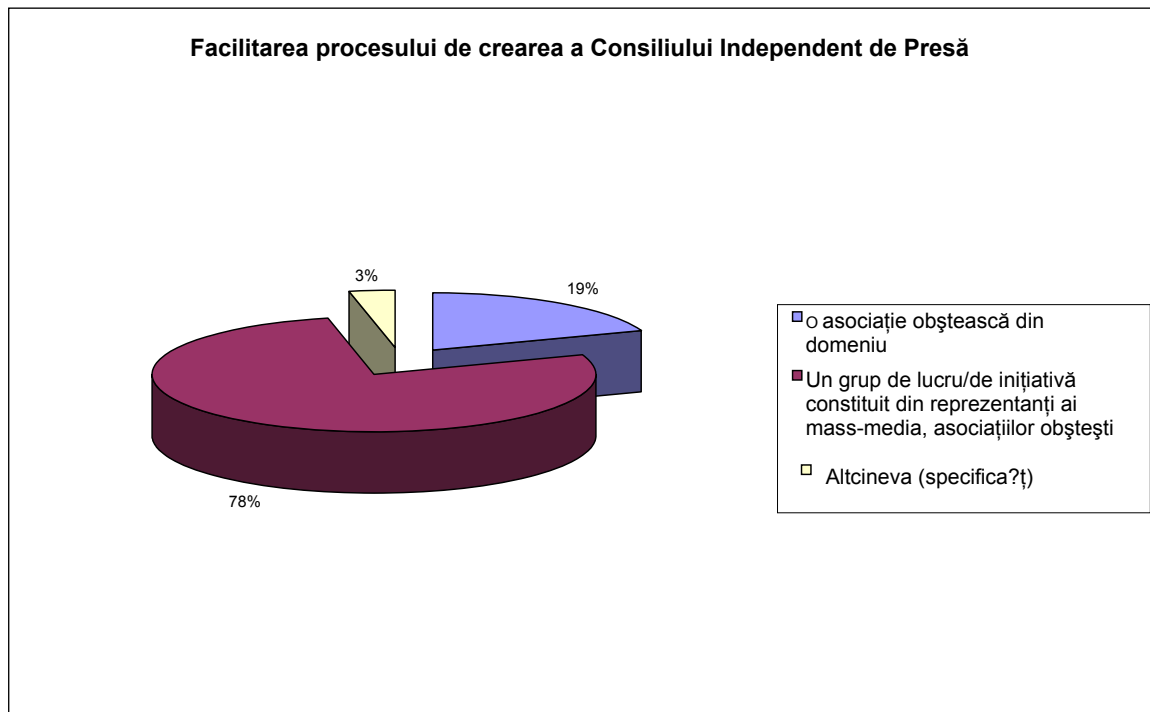
La selectarea membrilor Consiliului, în opinia respondenților, ar trebui să se țină cont mai întâi de profesionalism, în opina a 50 la sută din cei chestionați, de corectitudinea de care dă dovadă persoana propusă în calitate de membru al Consiliului după 40 % din cei chestionați și mai puțin de vechimea în muncă a potențialului membru, calitate pentru care s-au expus 10% din cei chestionați.

Cu referire la procedura de selectare a membrilor, majoritatea respondenților au optat pentru înaintarea candidaturilor din partea redacțiilor, asociațiilor obștești etc. (54% sau 20 de persoane) și pentru organizarea unui concurs deschis cu posibilitatea de participare a doritorilor care se conformează cerințelor solicitate (41% sau 15 persoane). Totodată, 2 persoane chestionate au propus desemnarea membrilor de către organizațiile profesionale din domeniu.

Iar procesul de creare a Consiliului Independent de Presă ar trebuie facilitat de un grup de lucru sau de inițiativă, constituit din reprezentanți ai publicațiilor și asociațiilor obștești din domeniu. 24 persoane sau 77 la sută s-au expus în favoarea creării unui grup de lucru sau de inițiativă care va facilita formarea Consiliului Independent de Presă. De asemenea, 6 persoane

sau 19% din cei chestionați consideră că acest proces ar trebui gestionat de o asociație obștească din domeniu. Unii respondenți au menționat că în procesul de crearea a Consiliului de Presă ar trebui implicat Guvernul.

Cît privește finanțarea activității Consiliului de presă, 47 la sută dintre cei chestionați cred că activitatea consiliului ar trebui finanțată de Guvern, patronii de media, organizațiile profesionale prin distribuirea proporțională a cotelor în buget. Totodată, unii respondenți s-au expus pentru finanțarea exclusivă de către organizațiile profesionale (6 persoane), patronii media (5 persoane), sau Guvernul (3 persoane). Trei persoane au indicat alte surse referindu-se la organizațiile internaționale finanțatoare care ar putea acorda granturi, cel puțin la prima etapă. Două persoane au recunoscut că nu cunoaște care ar fi varianta optimă de finanțare a activității Consiliului.

În același timp, majoritatea respondenților consideră că activitatea membrilor consiliului ar trebui remunerată, pentru care s-au expus 22 de persoane sau 69% din cei care au agreat ideia creării Consiliului. 7 persoane sau 22%, însă, cred că membrii Consiliului ar trebui să activeze voluntar fără a primi onorariu pentru aceste activități, 3 persoane au spus că nu știu cum ar trebui să activeze membrii consiliului.

Concluzii

- 1. Presa este conștientă de necesitatea apariției unei instituții care ar contribui la minimizarea cazurilor de publicare a informațiilor care deviază de la normele deontologice jurnalistice.*

2. *Corectitudinea desfășurării procesului de instituire a Consiliului de Presă va determina credibilitatea ulterioară a acestui for.*
3. *Organizațiile profesionale din domeniu sunt tratate cu puțină încredere, ceea ce indică necesitatea de a renunța la dreptul exclusiv al acestora de instituire a mecanismelor de autoreglementare a presei.*
4. *În procesul de facilitare a creării Consiliului de Presă, adițional jurnaliștilor, editorilor și patronilor de presă, trebuiesc antrenați cititorii, reprezentanții mediului academic și ai societății civile.*
5. *Este necesară continuarea discuțiilor pe marginea criteriilor de formare a Consiliului de Presă.*

4. CONCLUZII GENERALE

Potrivit Federației Internaționale a Jurnaliștilor, autoreglementarea presupune stabilirea unor standarde acceptate de persoanele și instituțiile cărora li se aplică, precum și găsirea unor proceduri și mecanisme pentru implementarea lor. Totodată, organizațiile internaționale din domeniu menționează că autoreglementarea nu se referă doar la jurnaliști – ea trebuie să îi includă și pe toți cei care sunt răspunzători și care, uneori, decid în mod direct conținutul publicațiilor – adică pe editori și patroni de presă.

1. Deși în Moldova există un Cod de conduită pentru jurnaliști din 1995, comunitatea mass-media din Moldova recunoaște că publicațiile nu respectă în măsură necesară normele etice. Or, pentru ca presa să fie cu adevărat “câine de pază al democrației”, jurnaliștii trebuie slujească publicul oferindu-i, la timp, informații corecte, obiective, pe baza cărora se pot lua decizii și se pot face alegeri. Pentru acest lucru presa trebuie să țină cont de standardele etice pentru a-și menține credibilitatea în fața publicului.

2. În Moldova, consumatorul de informații nu a sancționat încă presa prin acordarea votului de neîncredere, influențând tirajul publicațiilor, Presa, potrivit Barometrului Opiniei Publice, se menține pe parcursul unei perioade îndelungate printre instituțiile cele mai credibile în opinia cetățenilor, depășind autoritățile publice centrale și locale (peste 50% dintre respondenții Barometrului Opiniei Publice consideră presa drept credibilă). Din acest considerent, presa nu vede necesitatea stringentă de instituire a unor sisteme eficiente de autoreglementare pentru a implementa standardele etice, care va duce la creșterea nivelului de încredere dintre presă și public. Din același motiv, respondenții s-au arătat reticenți față de posibilitatea includerii reprezentanților cititorilor în componența unui Consiliu de Presă, considerând că cititorii nu ar trebui să intervină în activitatea publicațiilor.

3. Concomitent cu chestionarea reprezentanților publicațiilor au fost inițiate discuții pe marginea necesității instituirii mecanismelor de autoreglementare. Atât editorii, cât și jurnaliștii au recunoscut că înființarea unor mecanisme de autoreglementare sunt absolut necesare în situația în care există mai multe publicații care deviază considerabil de la standardele etice. Ba

mai mult, ei au afirmat că teoretic un Consiliu de Presă ar putea să responsabilizeze publicațiile față de cititori. În același timp, ei s-au arătat sceptici față de inițiativa de creare a Consiliului de Presă. Motivele principale ale eșuării unei atare inițiative ar putea fi:

- situația economică precară a publicațiilor, care ar trebui să renunțe la orice finanțări din partea unor grupuri de interese în favoarea obiectivității și corectitudinii;
- dominarea mass-media de către generația vîrstnică, care este suficient de critică și reticentă vizavi de noua generație de jurnaliști;
- lipsa solidarității jurnaliștilor;
- diferențe prea mari între politica editorială a publicațiilor;
- compromiterea unor idei anterioare de responsabilizare a presei față de public.

4. Presa regională/locală este îngrijorată de posibila excludere a lor din procesul de constituire a vreunui mecanism de autoreglementare a presei. Presa regională consideră că mai multe procese din domeniu sunt inițiate și desfășurate de presa națională, iar interesele jurnaliștilor locali sunt ignorate. Ținînd cont de acest aspect, presa regională a invocat necesitatea antrenării active a publicațiilor respective atît în procesul de discuții privind crearea Consiliului de Presă, cît și în componența acestuia, pentru ca acest consiliu să fie credibil.

5. Organizațiile media sunt tratate cu neîncredere de către reprezentanții mass-media. Pe parcursul ultimilor 15 ani au existat mai multe inițiative bune privind democratizarea societății, dezvoltarea mass-media dar care au fost realizate prost, afectînd considerabil eficiența mijloacelor financiare acordate de organizațiile finanțatoare. Un motiv major în pierderea credibilității ONG din domeniu este antrenarea insuficientă în activitățile acestora (în calitate de promotori ai unor idei reformatoare) a jurnaliștilor activi și notorii, ceea ce provoacă neîncrederea presei în capacitățile de percepere adecvată a problemelor cu care se confruntă media.

6. Mai mulți respondenți au recunoscut că la momentul actual nu văd candidaturi demne pentru calitatea de membru al Consiliului de presă. Pentru unii respondenți, criteriile precum sunt corectitudinea sau profesionalismul sunt mai rar întîlnite la jurnaliștii din presa din Moldova. O soluție ar fi antrenarea jurnaliștilor care activează în cadrul agențiilor de presă, care, în virtutea specificului acestor instituții media, respectă principiile etice în produsul media.

7. Deși mecanismele de autoreglementare pentru responsabilizarea presei față de public sunt cele mai indicate, și recomandate de organizațiile internaționale din domeniu, respondenții studiului recunosc că aceste mecanisme nu vor fi viabile pentru întreaga comunitate media. Ele ar fi acceptabile pentru grupuri de presă, de exemplu membrii unor asociații obștești din domeniu.

8. Trebuie examinată posibilitatea introducerii mecanismelor de responsabilizare a presei atît prin autoreglementare, cît și prin reglementare legală, în situația în care o bună parte dintre

respondenți pledează pentru reglementarea legală sau regelementarea prin două modalități. De altfel, chiar și organizațiile internaționale din domeniu recunosc că există situații când doar o instituție creată de stat este singura soluție realistă pentru responsabilizarea presei.

5. RECOMANDĂRI

1. Pentru a asigura credibilitate inițiativei de creare a Consiliului de Presă se recomandă crearea unui grup de lucru sau de inițiativă. Pentru determinarea modalității de formare a grupului respectiv ar putea fi inițiate discuții cu organizațiile din domeniu, membrii grupului care a elaborat Codul de conduită al jurnaliștilor, profesori, experți în domeniu, alte asociații obștești care se bucură de notorietate, chiar dacă reprezintă alte domenii decât mass-media. Totuși, inițiatorii ideii de crearea a Consiliului trebuie să țină cont că inclusiv grupul de inițiativă, care va facilita crearea Consiliului de presă, trebuie să se bucure de credibilitate. Din acest considerent, este bine să ia în considerație opinia tuturor categoriilor de presă, atunci când vor fi făcute invitații de participare în grupul de lucru sau de inițiativă.
 - Componenta grupului de inițiativă, regulamentul de funcționare a acestuia pe perioada de crearea a Consiliului de presă vor fi făcute publice. Ulterior, toate acțiunile întreprinse în scopul creării Consiliului de Presă vor fi aduse operativ la cunoștința publicului.
 - Atragerea unor ziaristi cu notorietate în calitate de promotori ai ideii va asigura reușita procesului de creare a acestuia. Prin transferul de imagine de la persoană la acțiuni pot fi asigurată credibilitatea parțială a Consiliului de Presă.
 - Criteriile de formare a Consiliului de presă vor fi discutate și aprobate de grupul de lucru sau de inițiativă.
 - Grupul de lucru va decide asupra principiilor de funcționare a mecanismelor de responsabilizare a presei: autoreglementare sau reglementare legală. Eventual ar putea iniția lucrul asupra unui proiect de lege privind crearea unui Consiliu de presă, sau includerea unor prevederi în cadrul noii legi a presei, despre care se discută în ultimul timp.
2. Pentru a determina reprezentanții mass-media să fie conștienți de necesitatea unui mecanism de autoreglementare în scopul responsabilizării presei față de cititori este necesară provocarea unor presiuni din partea cititorilor. În acest sens este recomandată desfășurarea unei ample campanii de advocacy în care obiectivele majore vor fi: (i) educarea cititorilor privind dreptul la informație operativă, veridică, corectă și (ii) determinarea reprezentanților presei de a recunoaște dreptului cititorilor la informație veridică și corectă.
 - a. La prima etapă a campaniei de advocacy principalul grup țintă va fi consumatorul de informație de ziare sau reviste:

- Organizarea unor focus grupuri la nivel local, regional, național cu participarea cititorilor pentru studierea opiniei acestora despre gradul de respectare a eticii de către publicații, este sau nu necesară responsabilizarea presei față de cititori, care sunt așteptările cititorilor de la publicații în aspectul calității produsului media.
 - Elaborarea unui raport pe marginea opiniei cititorilor, ca urmare a cercetării opiniei acestora prin intermediul focus grupurilor.
 - Organizarea unor întruniri publice la nivel de regiune cu participarea cititorilor.
 - Desfășurarea unei campanii media de educare a publicului în legătură cu importanța eticii în media.
- b. Etapa a doua a campaniei de advocacy va fi axată pe: (i) familiarizarea reprezentanților presei cu rezultatele studierii opiniei cititorilor prin intermediul focus grupurilor și întrunirilor publice și (ii) discutarea cu reprezentanții presei opțiunilor de sporire a credibilității publicațiilor în fața cititorilor:
- Pe lângă publicarea informației respective pe site, prezentarea în cadrul unor conferințe de presă etc. este necesară informarea fiecărei publicații prin intermediul unor scrisori expediate din numele grupului de inițiativă.
 - Organizarea unor dezbateri publice cu participarea reprezentanților presei.
 - Organizarea unei conferințe naționale cu participarea reprezentanților unor Consilii de presă din străinătate care ar convinge presa din Moldova de eficiența unor astfel de instrumente.
 - Organizarea unor vizite de studiu pentru reprezentanții publicațiilor autohtone pentru a studia experiența unor consilii de presă care funcționează eficient.
- c. A treia etapă de advocacy va fi orientată pe confruntarea reprezentanților presei cu cititorii:
- Organizarea unor dezbateri publice cu participarea celor două părți interesate.
 - Organizarea unor talk-show-uri TV și Radio pe marginea subiectelor ce țin de etica în presă, responsabilizarea presei față de cititori etc.
 - Discutarea necesității responsabilizării presei prin lege sau autoreglementare.
3. Concomitent cu desfășurarea campaniei de advocacy va fi definitivat proiectul de proceduri privind crearea Consiliului de presă. Procedurile se vor referi la: i) mecanismul de selectare a membrilor, ii) proiectul regulamentului de funcționare a

Consiliului de presă cu specificarea funcțiilor și atribuțiilor acestui for, iii) cerințele față de membrii Consiliului de Presă, componența Consiliului de presă.

a) Conform rezultatelor studiului, reprezentanții presei scrise pledează pentru desemnarea candidaților din partea publicațiilor. Totodată, nu poate fi neglijată opțiunea privind organizarea unui concurs deschis pentru care pledează 41% la sută din cei ce s-au pronunțat pentru crearea Consiliului. A doua opțiune este relevantă și în cazul în care admitem că în componența Consiliului vor intra reprezentanți ai cititorilor. În acest context, poate fi examinată drept modalitate de alegere a membrilor desemnarea candidaturilor din partea publicațiilor și cititorilor prin înaintarea propunerilor grupului de lucru, iar ulterior organizarea unui concurs transparent de selectare a persoanelor care corespund criteriilor înaintate.

- Grupul de inițiativă poate solicita publicațiilor să colecteze propuneri prin intermediul ziarelor sau revistelor, și prin intermediul paginilor web ale publicațiilor, organizațiilor profesionale.
- Asigurarea credibilității acestui for depinde în ce măsură va fi asigurată transparența și participarea în procesul de creare a Consiliului de Presă.
- Trebuie elaborat un mecanism clar care încurajează presa regională să participe în formarea Consiliului de Presă și delegarea unor reprezentanți ai acesteia.
- Deși reprezentanții presei s-au arătat reticenți față de ideea includerii în componența Consiliului a cititorilor, acordarea posibilității cititorilor de a cere publicațiilor să respecte dreptul publicului la informarea obiectivă, ar putea determina publicațiile să ia în serios activitatea Consiliului. Nu trebuie exclus însă riscul de promovare a unor interese înguste prin intermediul cititorilor.
- Prin intermediul campaniei de advocacy trebuie promovată ideea componenței tripartite în Consiliul de Presă (conform recomandărilor Federației Internaționale a Jurnaliștilor).

b) scopurile fundamentale ale autoreglementării sunt responsabilitatea membrilor breslei față de colegi, responsabilitatea instituțiilor de presă față de public, protejarea jurnaliștilor. Activitățile considerate de către reprezentanții presei drept tipice pentru un astfel de consiliu sunt:

- Recepționarea reclamațiilor publicului care consideră că un material publicat încalcă standardele etice și profesionale.
- Negocierea soluțiilor de compromis rapid și reciproc acceptabil în cazul unor materialele de presă contestate de public.
- Solicitarea dreptul la replică publicațiilor care au inserat materialele de presă contestate de public.
- Desfășurarea campaniilor de promovare a jurnalismului de calitate.

- Elaborarea propunerilor de consolidare a standardelor profesionale în jurnalism.
 - Desfășurarea campaniilor de lobby pentru schimbarea politicilor ce țin de activitatea presei.
 - Ținând cont că jurnaliștii se află pe frontul luării deciziilor etice, este necesar ca Consiliul de presă să pledeze pentru includerea în contractul de muncă al jurnalistului a clauzei de conștiință care îi dă dreptul să refuze sarcini ce încalcă principiile din codul deontologic. De asemenea, instituția de autoreglementare trebuie să susțină clauza de conștiință. Abilitarea Consiliului de Presă cu funcții ce țin de emiterea unor prevederi care protejează jurnaliștii de conflictele de interese ar putea să sporească susținerea din partea reporterilor
 - Totodată ar trebui să se evite suprapunerea activităților Consiliului de Presă cu alte asociații din domeniu, pentru a nu produce conflicte și reduce autoritatea.
- c) Consiliul de presă trebuie să fie nu doar un mediator între cititor și publicație, ci și un apărător al comunității media, și un model pentru comportamentul lor. Din aceste considerente, criteriile de selectare ale membrilor sunt extrem de importante. Respondenții au pledat pentru profesionalism și corectitudine din partea potențialilor membri ai Consiliului de presă. Aceste criterii însă sunt insuficiente pentru a permite selectarea membrilor, mai ales că în cadrul discuțiilor reprezentanții publicațiilor au menționat că actualmente nu sunt jurnaliști care ar putea fi acceptat de colegii de breaslă în calitate de membru al Consiliului de presă. Din acest considerent poate fi permisă înaintarea persoanelor care nu activează exclusiv în presa scrisă. Aceste persoane pot fi reprezentanți ai mediului academic, jurnaliști care activează în cadrul agențiilor de presă. Alte criterii aplicate pot fi: articole de investigație scrise, participare civică în promovarea unor valori democratice, lipsa partizanatului politic în activitatea candidaților.
- d) Pentru a asigura susținerea Consiliului de Presă din partea tuturor categoriilor de publicații grupul de inițiativă poate examina posibilitatea de determinare a cotelor de participare pentru diferite categorii. Dacă, de exemplu, Consiliul de presă va întruni 11 membri, pentru care a pledat majoritatea respondenților pro-Consiliu, pot fi distribuite după cum urmează: 2 membri din partea cititorilor, 2 organizațiilor profesionale, 2 patroni, 5 jurnaliști. Este important ca în componența consiliului să fie reprezentate publicațiile de limba română și rusă, presa națională și regională, deoarece aceste categorii suint subiecte sensibile și pot influența dacă acest consiliu va avea autoritate și va fi credibil sau nu. Totodată, vor fi excluse calificările Consiliului drept „for de gașcă”.

4. Discutarea problemei finanțării Consiliului de Presă este prematură, în situația în care nu avem susținerea deplină a presei în instituirea acestui mecanism de responsabilizare a presei. Totuși, dacă analizăm răspunsurile respondenților studiului, majoritatea pledează pentru finanțarea proporțională de către stat, patronii mass-media și organizațiile profesionale. În prezent, pare mult mai ușor să convingi statul de necesitatea susținerii unui Consiliu de Presă drept mecanism al unei societăți care avansează în democrație, decât patronii mass-media care nu văd beneficiu ca urmare a susținerii financiare a activității Consiliului. În statele cu democrații avansate Consilii similare au fost create la inițiativa comunității media, care era îngrijorată de scăderea vertiginoasă a încrederii populației în presă, iar instituirea unor Consilii de Presă a sporit credibilitatea presei și respectiv tirajele publicațiilor. În Moldova asemenea fenomene nu urmărim la momentul actual. Din acest considerent va fi greu să convingi patronii să contribuie la susținerea activității Consiliului. Drept argument ar putea servi rezultatele cercetării opiniei cititorilor exprimate în cadrul focus grupurilor.

- a) Este important însă să se evite finanțarea Consiliului de presă exclusiv din grant. Presa va percepe în această situație Consiliul drept un instrument lipsit de durabilitate care va exista doar cât vor exista fonduri externe. Trebuie studiată și promovată intens ideea finanțării Consiliului de către publicații și parțial din finanțări externe.
- b) Dacă va fi acceptată reglementarea legală pot fi inițiate discuții despre participarea statului în finanțarea Consiliului de Presă. Altfel, va fi dificil să se negocieze alocarea unor fonduri de stat pentru susținerea activității Consiliului de Presă.

Data _____

Nr. _____

**Chestionar privind studierea opiniei reprezentanților mass-media
despre oportunitatea creării Consiliului Independent de Presă
ca mecanism de auto-reglementare jurnalistică**

Asociația Presei Independente (API) realizează un studiu de cercetare a opiniei patronilor media, editorilor și jurnaliștilor privind oportunitatea creării unui Consiliu de Presă ca structură națională de reglementare a presei scrise.

Acest Consiliu urmează să se preocupe de promovarea jurnalismului obiectiv, de calitate, independent de încercările de manipulare din partea politicienilor, funcționarilor și a grupurilor economice interesate. Consiliul de Presă va promova responsabilitatea socială a presei și bunele practici de autoreglementare. Asemenea Consilii funcționează în mai multe țări ale lumii, de multe ori îndeplinind funcția de curte de mediere între presă și consumatorii de informație. Altfel spus, prin intermediul Consiliului de Presă cetățenii își vor putea exprima nemulțumirile în cazurile când informația va fi prezentată incorect și va exista posibilitatea de a soluționa conflictul fără a se ajunge în instanța de judecată. De asemenea, viitorul Consiliu de Presă va promova politici publice favorabile presei, contribuind la sporirea credibilității acesteia și a nivelului de responsabilitate al jurnaliștilor.

Răspunsurile dumneavoastră oneste vor contribui la crearea unui instrument eficient de autoreglementare a presei scrise din Republica Moldova.

20. **În ce măsură jurnaliștii manifestă responsabilitate față de cititori prin respectarea principiilor etice?**
- a) Manifestă pe deplin
 - b) Parțial
 - c) Foarte puțin
 - d) Deloc
 - e) Nu pot aprecia
21. **Credeți că jurnaliștii din presa scrisă respectă normele deontologice ale meseriei?**
- a) Da
 - b) Nu
 - c) Parțial

d) Nu știu

22. De ce norme etice se conduc colaboratorii redacției dvs.?

- a) De Codul deontologic, elaborat de Uniunea Jurnaliștilor din Republica Moldova
 - b) De normele etice elaborate de Redacție (dacă există)
 - c) De alte norme (specificați)
-
-

d) De nici un fel de norme etice

23. Cine ar trebui să poarte răspundere pentru informațiile publicate care încalcă standardele etice?

- a) Patronul
- b) Editorul
- c) Jurnalistul
- d) Toți
- e) Nimeni

24. Credeți că sporirea responsabilității presei față de cititori ar trebui instituită prin autoreglementare sau prin reglementare legală?

- a) Autoreglementare
- b) Reglementare legală
- c) Ambele
- d) Nu știu

25. Cine ar trebui să monitorizeze și să supravegheze respectarea responsabilității presei față de cititor?

- a) Fiecare publicație în parte
 - b) Organizațiile profesionale
 - c) O instituție abilitată exclusiv cu astfel de funcții
 - d) Alta (specificați)
-
-

26. Ce credeți despre necesitatea creării unor mecanisme de autoreglementare în presă?

- a) Sunt necesare
- b) Mai puțin necesare
- c) Nu sunt necesare
- d) Nu știu

27. **Ce credeți despre ideea de creare a unui Consiliu de Presă ca instrument de autoreglementare jurnalistică care ar promova responsabilitatea jurnaliștilor față de cititori?** (în cazul selectării opțiunii b) nu răspundeți la celelalte întrebări din chestionar)
- a) Este o idee bună
 - b) Nu cred că este o idee bună (argumentați de ce)
-
-

c) Nu știu

28. **Cine ar trebui să intre în componența unui astfel de consiliu pentru ca instituția respectivă să fie credibilă și respectată?** (puteți selecta mai multe variante de răspuns)
- a) Patroni de presă
 - b) Editori
 - c) Jurnaliști
 - d) Reprezentanți ai societății civile din numele cititorilor
 - e) Alții (specificați)
-
-

29. **Credeți că un Consiliu de Presă credibil ar trebui să fie** (puteți selecta mai multe variante de răspuns):
- a) Independent de structuri politice, guvernamentale, comerciale sau de altă natură;
 - b) Înființat printr-o procedură deschisă și participativă;
 - c) Democratic și transparent în felul în care sunt aleși membrii și conducerea;
 - d) Cu reprezentare tripartită (jurnaliști, proprietari de media și consumatori de media);
 - e) Altele (specificați)
-
-

30. **Ce atribuții ar trebui să aibă un Consiliu de Presă?** (puteți selecta mai multe variante de răspuns)
- a) Recepționarea reclamațiilor publicului care consideră că un material publicat încalcă standardele etice și profesionale
 - b) Negocierea soluțiilor de compromis rapid și reciproc acceptabil în cazul unor materialelor de presă contestate de public
 - c) Solicitarea dreptul la replică publicațiilor care au inserat materialele de presă contestate de public

- d) Aplicarea sancțiunilor financiare publicațiilor care au publicat materiale de presă contestate de public
- e) Desfășurarea campaniilor de lobby pentru schimbarea politicilor ce țin de activitatea presei
- f) Desfășurarea campaniilor de promovare a jurnalismului de calitate
- g) Elaborarea propunerilor de consolidare a standardelor profesionale în jurnalism
- h) Contribuirea la sporirea impactului jurnalismului de investigație
- i) Altele (specificați)

31. Ați respecta deciziile unui astfel de Consiliu dacă ați fi implicat într-o dispută cu cititorii?

- a) Da
- b) Nu
- c) Nu știu

32. Cine ar trebui să aleagă membrii Consiliului de Presă? (puteți selecta mai multe variante de răspuns)

- a) Cititorii
- b) Colectivele redacționale
- c) Ziariștii
- d) Organizațiile profesionale
- e) Alții (specificați) _____
- f) Nu știu

33. Ce criterii de selectare a membrilor unui astfel de Consiliu ar trebui aplicate? (puteți selecta mai multe variante de răspuns)

- a) Vechime în muncă
- b) Profesionalism
- c) Corectitudine
- d) Altele (specificați) _____

34. Câți membri ar trebui să aibă Consiliul de presă?

- a) 3-7
- b) 7-11
- c) 11-15
- d) Altă variantă (specificați)

35. Cum ar trebui organizată procedura de alegere a membrilor Consiliului?

- a) Prin înaintarea candidaturilor din partea redacțiilor, asociațiilor obștești etc.
 - b) Organizarea unui concurs deschis cu posibilitatea de participare pentru doritorii care se conformează cerințelor solicitate
 - c) Desemnarea de organizațiile profesionale din domeniu
 - d) Alte proceduri (specificați)
-
-

36. Cine ar trebui să faciliteze crearea unui Consiliu de Presă?

- a) O asociație obștească din domeniu
- b) Un grup de lucru/de inițiativă constituit din reprezentanți ai mass-media, asociațiilor obștești din domeniu
- c) Altcineva (specificați) _____

37. Cine ar trebui să finanțeze activitatea unui astfel de consiliu?

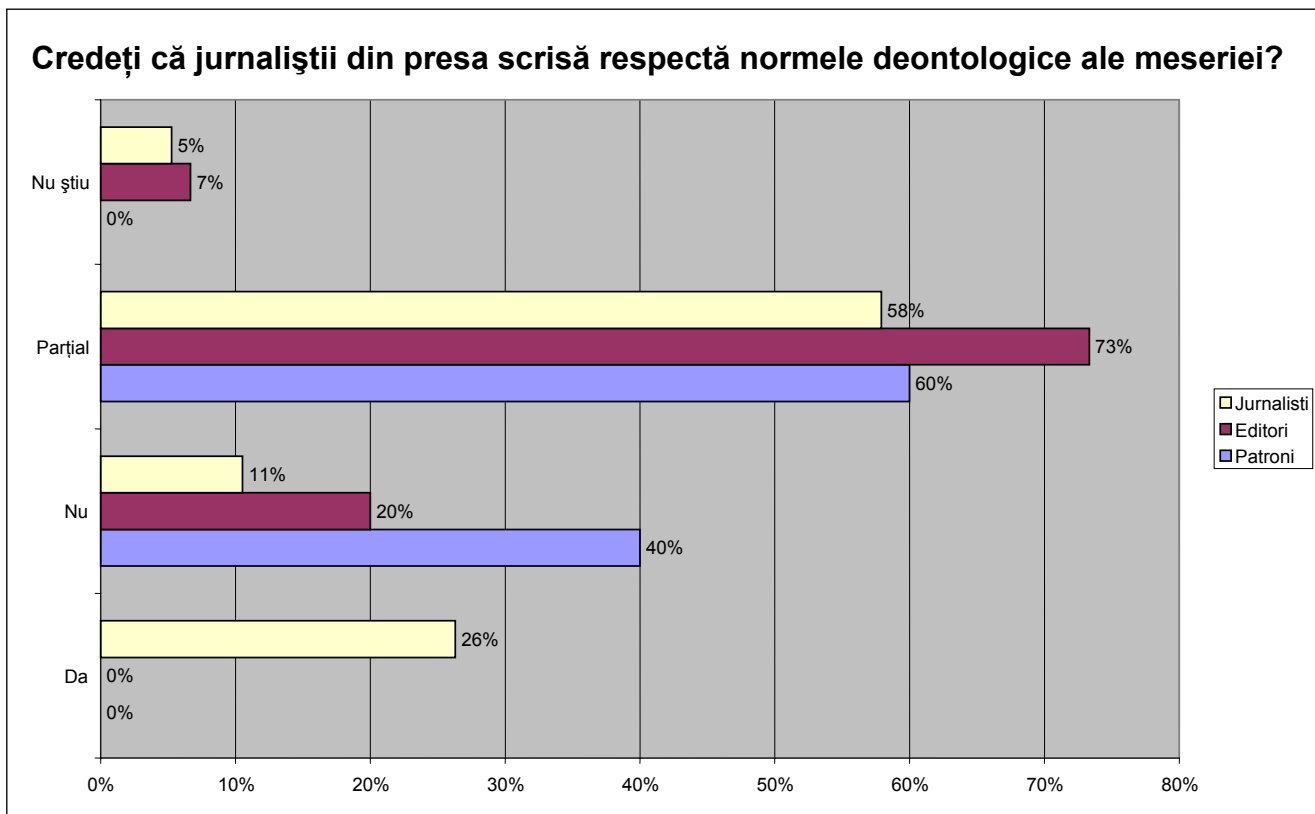
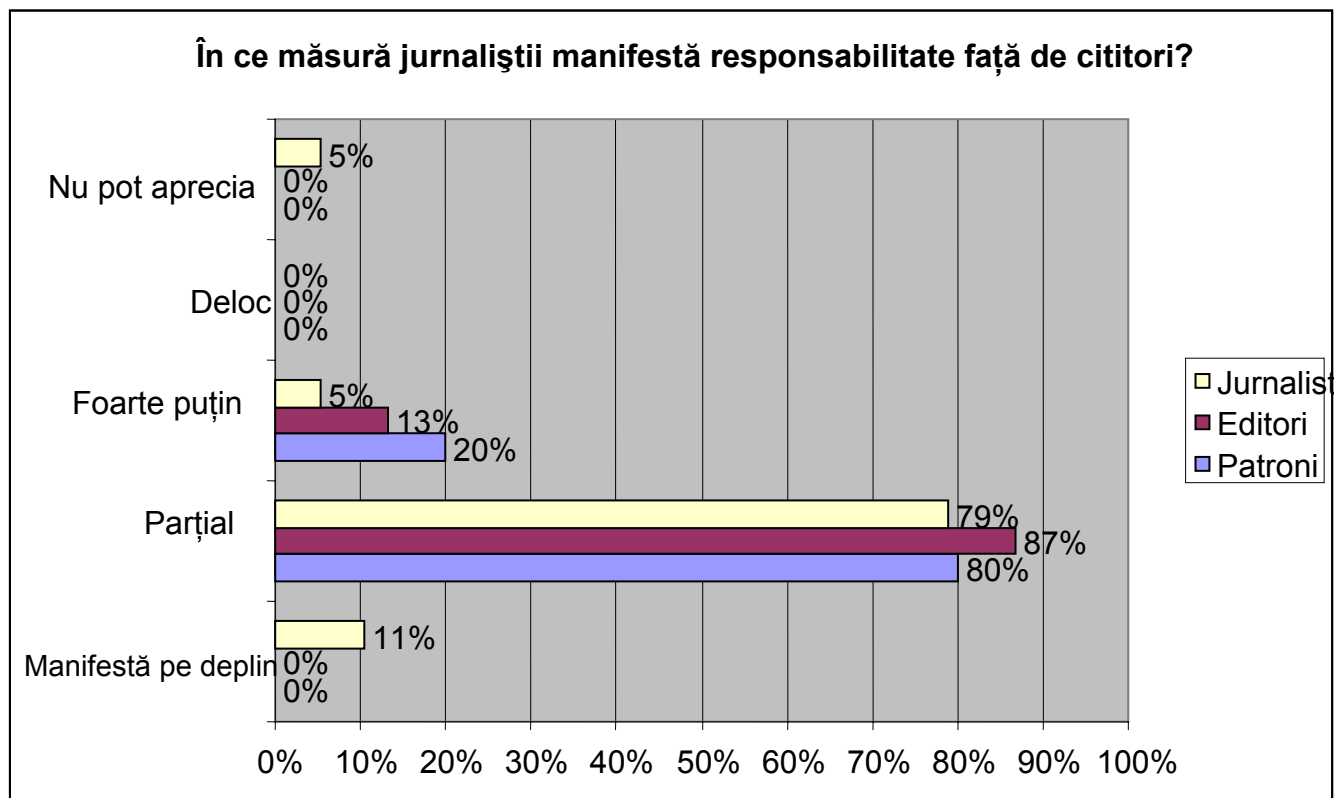
- a) Guvernul
- b) Patronii mass-media
- c) Organizațiile profesionale
- d) Toate aceste structuri prin distribuirea proporțională a cotelor în buget
- e) Altele (specificați) _____
- f) Nu știu

38. Activitatea membrilor Consiliului ar trebui să fie voluntară sau remunerată?

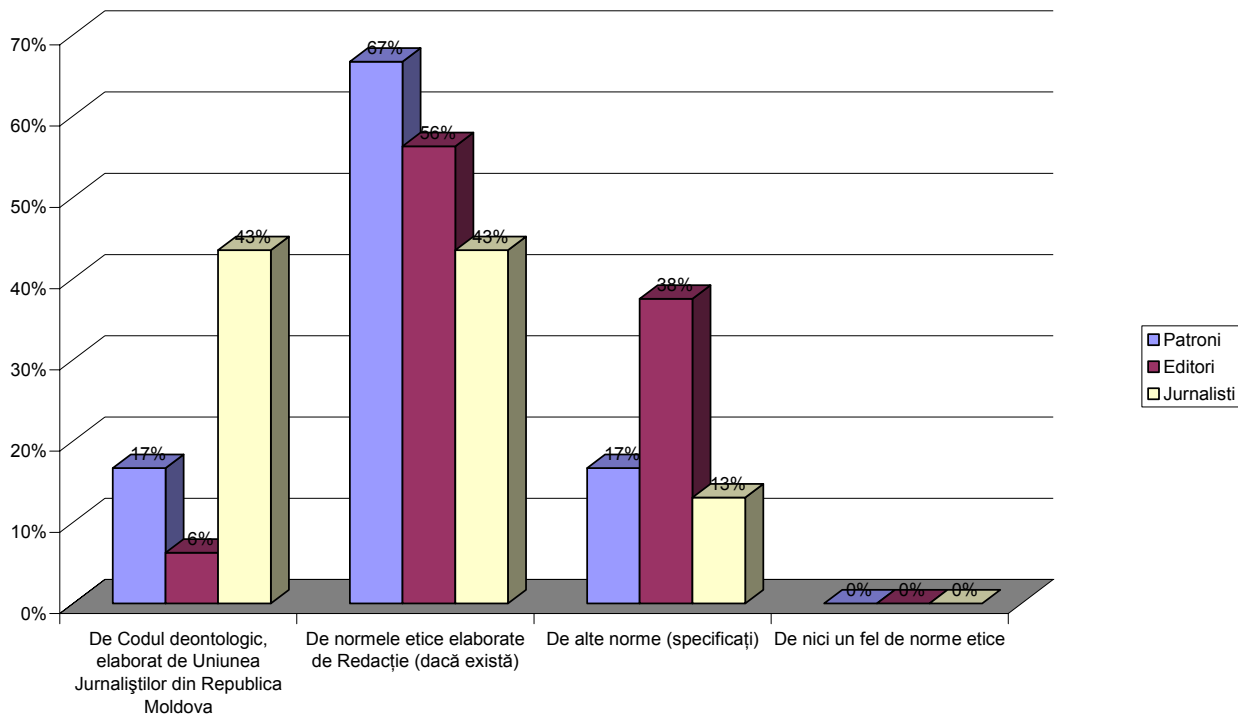
- a) Voluntară
- b) Remunerată
- c) Nu știu

Vă mulțumim!

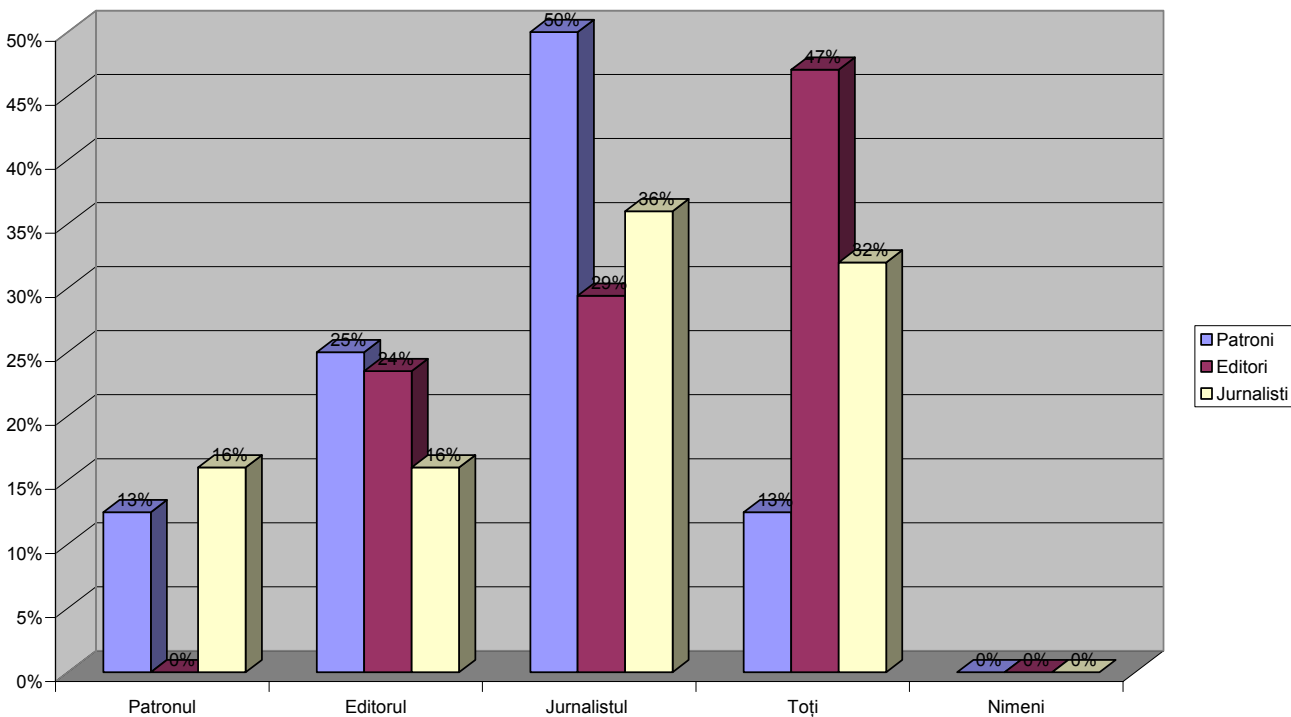
ANEXA 2

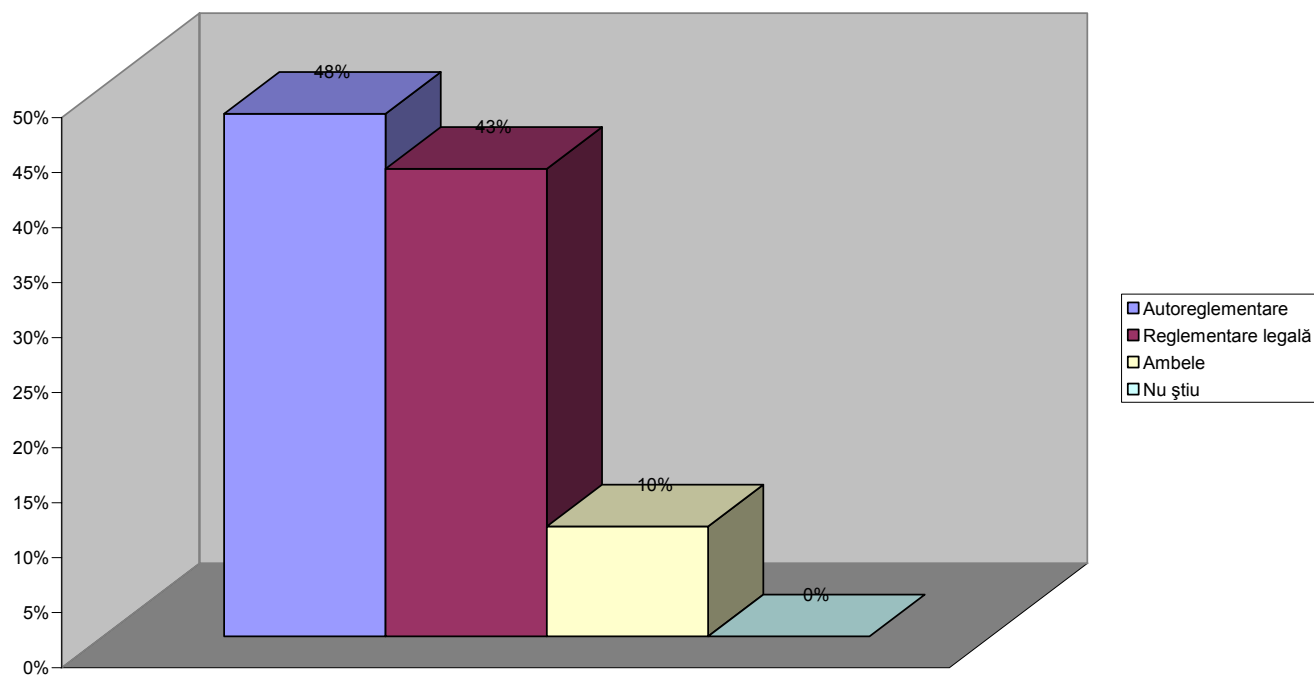
De ce norme etice se conduc jurnaliștii

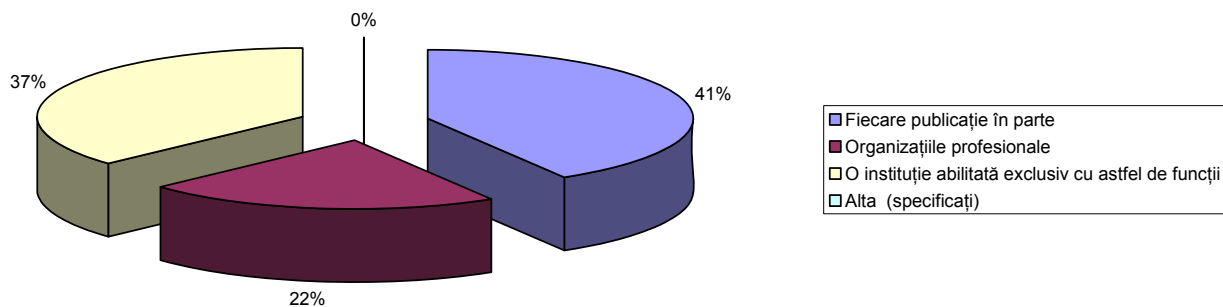
Cine ar trebui să poarte răspundere pentru informațiile publicate, care încalcă standardele etice

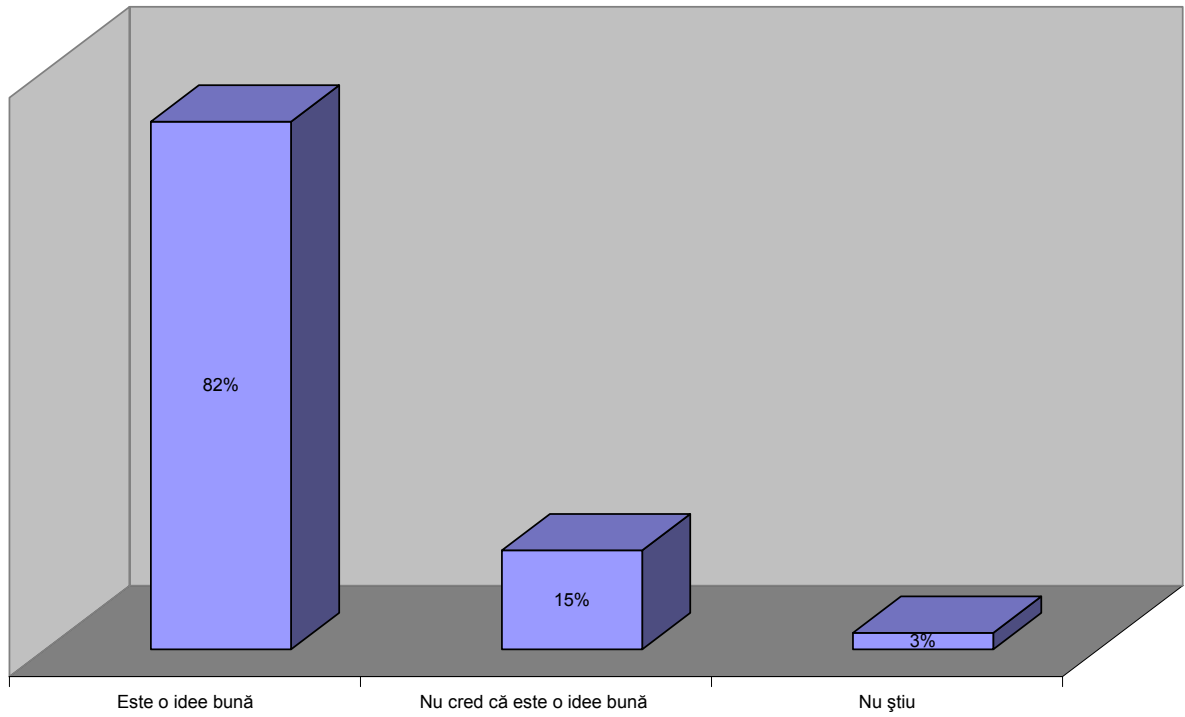
Credeți că sporirea responsabilității presei față de cititori ar trebui instituită prin autoreglementare sau prin reglementare legală?

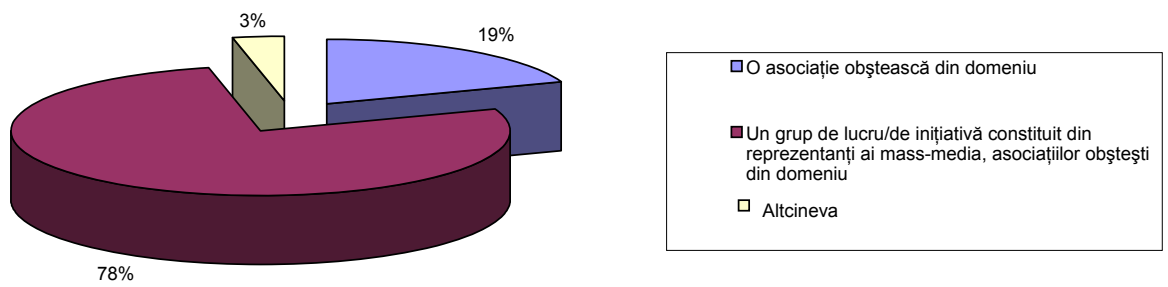
Cine ar trebui să monitorizeze și să supravegheze respectarea responsabilității presei față de cititori?

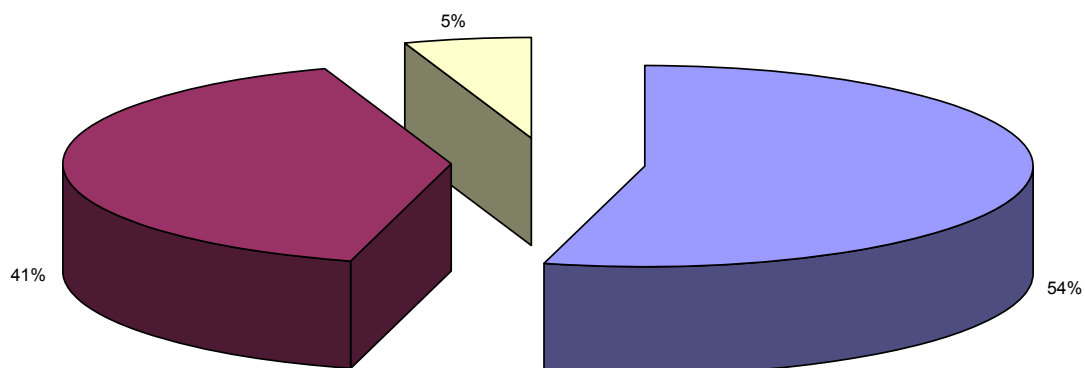
Aprecierea ideii privind crearea Consiliului Independent de Presă

Facilitarea procesului de creare a Consiliului Independent de Presă

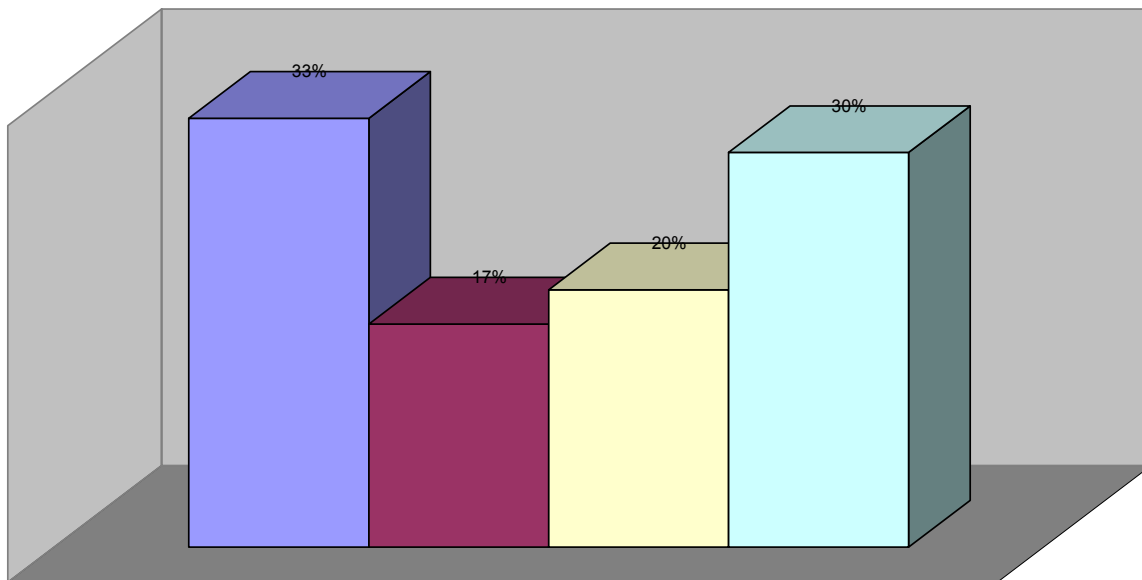

Procedura de alegere a membrilor Consiliului de Presă

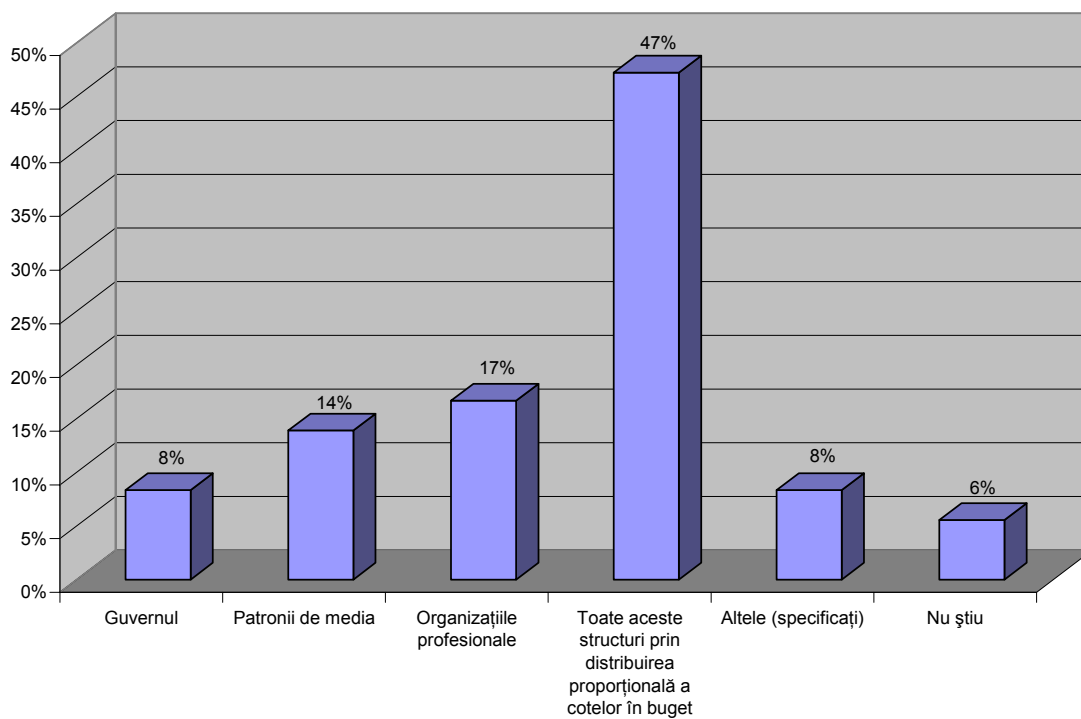
- Prin înaintarea candidaturilor din partea redacțiilor, asociațiilor obștești etc.
- Organizarea unui concurs deschis cu posibilitatea de participare pentru doritorii care se conformează cerințelor solicitate
- De desemnarea de organizațiile profesionale din domeniu

Cum trebuie să fie Consiliul Independent de Presă

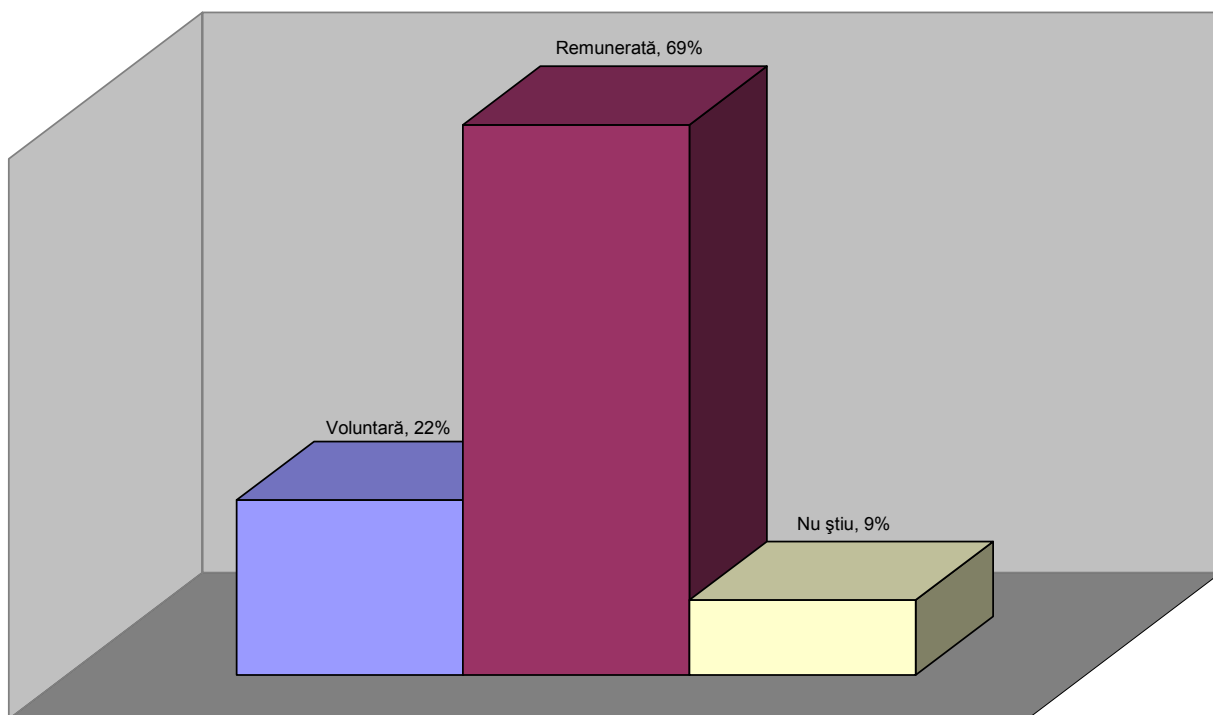

- Independent de structuri politice, guvernamentale, comerciale sau de altă natură
- Înființat printr-o procedură deschisă și participativă
- Democratic și transparent în felul în care sunt aleși membrii și conducerea
- Cu reprezentare tripartită (jurnaliști, proprietari de media și consumatori de media)

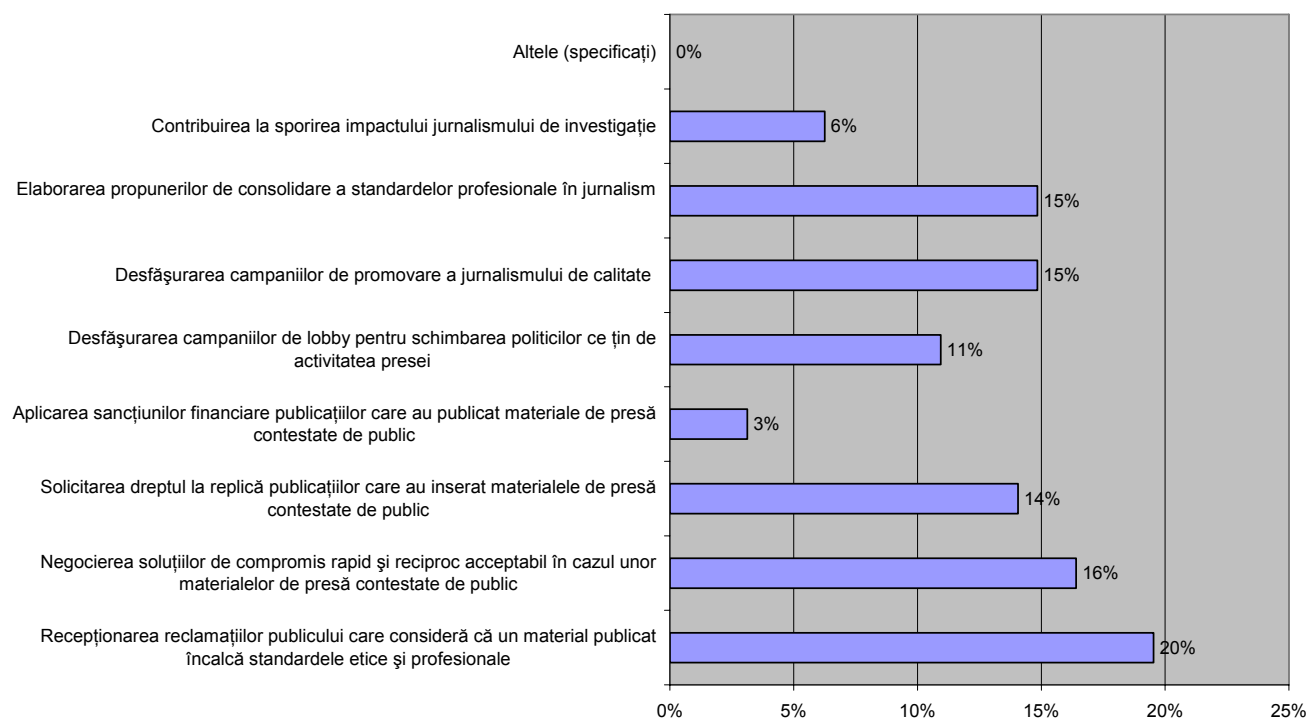
Cine ar trebui să finanțeze activitatea unui astfel de consiliu?

Activitatea membrilor Consiliului ar trebui să fie voluntară sau remunerată?

Ce atribuții ar trebui să aibă un Consiliu de Presă?

Ați respecta deciziile unui astfel de Consiliu dacă ați fi implicat într-o dispută cu cititorii?

